

Domáci glasovi

Stev. 36.

Lienz, torek 26. febru. rj. 1946

Leto 2.

ZLOM FAŠIZMA

VLADA V DVOJE. "Ko so 31. oktobra 1922 "Črne srajce" korakale po rimskih ulicah, se je v načrt vrnila majhna, toda usodopolna napaka. Namesto, da bi korakali mimo kvirinala, kraljeve palače, bi bilo boljše, ga zasesti." - S temi besedami je Mussolini kratko, toda jedernato označil svoje razmerje do italijanskega kralja. Vsekakor pa je bilo prepozno, ko je prišel do tega spoznanja. Njegov kraljevski soigralec je znal obdržati v rokah boljše karte.

20 let je trajala ta igra "vlade v dvoje". Ko je nastopila vojaška kriza, pa se je pričel tudi poslednji boj teh dveh sil, boj, ki se je končal z zmago kralja.

VJAŠKA KRIZA. V vrsti člankov, ki so 1. 1944 izšli v "Corriere della Sera", je Mussolini opisal, kako je prišlo do vojaške krize.

Po njegovem mnenju se je katastrofa Italije pričela 8. nov 1942. Na ta dan je v Severni Afriki pristal ogromni zavezniški konvoj. Nekaj dni pred tem je Montgomery 2.000 km odtoč prodrl nemško-italijanske položaje pri El Alameinu. Veliki nemški obkoljevalni manever, ki je segal od Kavkaza do Aleksandrije, ni bil samo ustavljen, temveč zamenjan s protivniškimi "kleščami", ki so iz El Alameina in na drugi strani iz Alžira spravili nemško-italijanske čete v brezupen položaj. Za Italijo je to pomenilo padec onih zunanjih postojank v Afriki, ki naj bi ščitile Pantellerijo, Lampeduzo in Sicilijo, ter preprečili neposreden napad na Italijo.

Te postojanke so padle pod neizprosni udarci zaveznikov. Zavezniki so sklenili napasti italijansko celino.

POLITIČNA KRIZA. Ni bilo izhoda, pravi Mussolini, ker je vojaški krizi sledila politična kriza vlade, ki se je še poostrila, ker so kraljevska hiša in njeni pričaši skušali pospešiti katastrofo fašizma. V središču tega napada je stal kralj, ki je 20 let čakal na ta trenutek, da bi zasovražnemu nasprotniku in njegovemu režimu zadal srtni udarec.

Vsi napori glavnega tajnika stranke Scorce, da bi nareč dosegel pri vodilnih državnikih sodelovanje vseh sil, so bili brezuspešni. Njegov navidezno najboljši prijatelj Grandi - poslanik v Londonu - se je izkazal kot zahrbtnen in zagrizen sovražnik Duceja. Vojaška kriza se je še poostrila in klici po sklicanju "Velikoga fašističnega sveta" so postali vedno glasnejši.

19. julija 1943 sta se Hitler in Mussolini sešla - zadnjikrat pred Ducejevim padcem. Dva dni nato je kralj sprejel Mussolinija in ga nagovoril s temi-le besedami: "Položaj je napet. Tako ne more več iti dalje. Nemci nam bodo še kako zagođli. Disciplina med četami je zrahljana. Naši letalci so prišli samo do Velletrijsa. Treba je Nemcem jasno prikazati to dilemo."

Kralj torej govori še o dilemi in misli na možnost kapitulacije, da bi rešil dinastijo.

SEJA VELIKEGA SVETA. 24. junija se je sestal Veliki svet. Vsi člani v črnih uniformah - zdelo se je kakor pogreb. Rim je čutil, da se pripravlja nekaj usodnega.

Tokom ob 17. uri se je pričela seja. Duce je podal

pregled vojaškega položaja in končal svoja izvajanja z izjavo, da je vojna dospela do izredno kritične točke. "Pod temi razmerami" je Mussolini nadaljeval - "je naravno, da se zbirajo vsi režimu sovražni elementi v skupno fronto proti nam in da je mogoče ugotoviti celo v vrstah fašizma neko demoralizacijo. Trenutno sem najbolj zasovraženi človek v Italiji. Ost vseh napadov na vojaško-političnem področju je usmerjena proti onim, ki so odgovorni za vodstvo vojne. Moram pa poudariti, da se nisem nikdar potegoval za vrhovno poveljstvo. To mi je kralj vsilil. Pobudo pa je dal maršal Badoglio."

Mussolini je nato nadaljeval: "Vojna je smerom vojna stranke, ki jo hoče, vedno vojna tistega, ki jo napove. Zdaj moramo skleniti vrste in prevzeti odgovornost, ki jo položaj zahteva. Dramatično je bilo tudi stanje, l. 1917 ko je bilo že nekaj pokrajin izgubljenih, toda nihče ni govoril o kapitulaciji. Grandijev dnevni red poziva kralja na plan. Kralj pa mi more reči sedaj sledeče. "Dragi Mussolini! Položaj ni ravno rožnat. Toda po dežju lahko posije sonce. Vi ste vojno pričeli, zdaj jo pa nadaljujete." Kralj pa mi more tudi nekaj drugega reči in to je verjetneje: "Dragi gospodje od fašističnega režima, zdaj, ko vam teče voda v grlo, ste se nenadoma spomnili, da obstoji nekaj ustavi podobnega in da je nekje še kralj. Dobro. Če mi očitete, da sem skozi 20 let kršil to ustavo, potem vam hočem izjaviti, da vas smatram za odgovorne, da je prišlo tako daleč in da sprejem vašo pobudo, ter vas bom z enim udarcem likvidiral." Reakcionarni in protifašistični krogi bi z veseljem pozdravili takele kraljeve besede. Gospodje, pazite! Grandijev dnevni red postavlja ves fašistični režim na kocko."

V ostrem govoru je nato Grandi zagovarjal svoj dnevni red, ki predpostavlja osnovanje "notranje narodne fronte" ter je hudo napadal stranko. "Čas je, da tudi kralj stopi na dan in prevzame del svojih odgovornosti" - je dejal Grandi - "in če tega ne stori, potem dokaže s svojim molkom, da je dinastija odveč."

Jasno je bilo, kaj je hotel Grandi s svojim dnevnim redom doseči. Vse je bilo že domenjeno z dvorom. Njegov govor je zasejal zmedo v Velikem svetu. Tudi Cianov govor ni mogel izboljšati razpoloženja.

Na Mussolinijevo zahtevo je Scorza pozval navzoče, naj glasujejo. 19 članov Sveta je glasovalo za Grandija, 7 proti, 2 sta se vzdržala glasovanja.

Mussolini je vstal in dejal: "Povzročili ste vladno krizo, seja je zaključena."

TRDNJAVA PADE... Dan pozneje je kralj sprejel Duceja z besedami:

"Dragi Duce, tako ne gre več dalje. Italija se bliža polomu. Armada je moralno na tleh in "alpinci" pojejo neko pesem, katera pravi: "Nočemo se boriti za Mussolinija!" Glasovanje v Velikem svetu je nekaj strašnega. Gotovo si ne delate nobenih utvar glede narodovega razpoloženja. Ne morete se zanesti na nikogar več, toda name se lahko. Sprejel vas bom v svoje varstvo. Vaš naslednik bo maršal Badoglio in v 6 mesecih bomo pač videli, kaj še bo."

Mussolini je odgovoril: "Ta odločitev ne bo brez posledic. Narod bo mislil, da je mir. Udarec vojni morali armade bo zelo hud. Ta kriza bo zmagoslavje za Churchilla in Stalina. Vem, da me je narod zasovražil, to sem danes ponoči spoznal v Velikem svetu."

Ura je kazala 17h 20, ko je kralj Mussoliniju stisnil roko in ga odslovil.

Duce hiti po stopnicah in hoče k svojemu avtomobilu. V tem trenutku pristopi karabinjerski kapetan in reče: "Njegovo Veličanstvo mi je dovolilo varstvo vaše osebe." Mussolini hoče dalje, toda kapetan pokleče na drug avto in pravi: "Ne, tam morate vstopiti."

Mussolini in njegov tajnik vstopita, za njima kapetan, neki kročnik, trije karabinjerji in dva policijska agenta s strojnim pištola. Išlo se kaprejo, Mussolini - Duce fašizma - je

kraljev ujetnik. Najmočnejša utrdba nacional-socializma, predstraža Tretjega rajha, je padla... ("Die Furche", 16.februarja 1946).

OF KRATKOTRAJNA STISKA ?

Tako bi človek mislil, ko bi ne vedel, da imajo naslednji vzdih politično ozadje: "Da bi nas v dneh žalosti in stiske Krepila misel na večno plačilo v nebesih, da nas v nesreči kratkotrajna stiska ne bo vodila v malodušnost, prosimo Te, usliši nas. O Juda Tadej, posebni zavetnik v težjih zadevah, ki imaš predpravico pomagati vsem onim, ki že obupujejo, prisrčno Te prosim, pomagaj tudi meni v tej stiski, ki iz nje tudi sam ne vem več izhoda..."

Vse te prošnje, tiskane na razkošnem papirju so tipičen napad na delo Osvobodilne fronte. Hočejo namreč ljudi prepričati, da morajo biti žalostni, hočejo kristjane zadržati v mračnem vzdihovanju, medtem, ko velika večina ljudstva dela. Podcenjujejo vso zunanjo delavnost kristjana, hočejo odvrniti naše mlade, delavne ljudi od udarniškega dela. Naši ljudje pa niso žalostni, s pesmijo so šli v borbo in smrt, s pesmijo gredo danes na delo.

Kdo je zares žalosten? Vsakdo, ki čuti z onimi, ki so svoj narod izdali 1941 in 1945 leta. Vsakdo, ki je sanjal o tuji intervenciji in se še ni zbudil. Torej vsi, ki so izdajali. To pa je politična žalost, ki nima s previdnostjo božjo in Tadejem nobene zveze. Žalostno in sramotno je namreč dejstvo, da še danes delajo nekateri katoličani in nekateri duhovniku proti domovini in ljudstvu.

Politična slepota gre danes tako daleč, da vidi pri nas versko in narodno stisko in jo označuje kot kratkotrajno. No, to zveni prav kakor poslednja pesem belogardistov, ki so zapuščali Ljubljano in v besnem sovraštvu do bližajoče se ljudske vojske govorili: "Čez tri tedne se vrnemo s pomočjo naših zaveznikov." Kakor so se zmotili ti, tako se motijo vsi, ki smatrajo ljudsko oblast za kratkotrajno in prehodno.

Po božji previdnosti se ne ravna kristjan, če se izogiba delu in drži križem roke, če celo v javnih govorih nastopa proti delu za obnovo. Zaupati v božjo previdnost ne pomeni sanjarjenja in čakanja na obljubljeni čudeže. Previdnost božja blagoslavlja namreč odprte oči, in vse delavne roke, ki prostovoljno segajo po delu. Če pa se že hočejo nekateri sklicevati na njo, ko se smatrajo, da jih je obilneje obdarila in povzdignila nad vse borce in delavce, ter se izogajajo sodelovanju s sedanjo oblastjo, naj vzamejo v roke dela onih verskih piscev, ki so pisali o božji previdnosti jasno in odločno. Takole pravi Klemen Aleksandrijski: "Bog se najbolj ozira na one in briga za one, ki se po duhu najbolj odlikujejo in morejo narodu najbolj koristiti. To so oni, ki so sposobni za vodstvo in poučevanje, oni, preko katerih se previdnost posebej pokaže, ko hoče izkazati dobrote ljudem. Nagiba vse, ki so sposobni in koristno vrše svojo nalogo, da delajo to, kar služi miru, kreposti in dobroti."

Našega narodnega vetajenja so očitno nekateri ne zavedajo, še manj pa vesele. Za nas pa je to s krvjo zapečaten slaven dogodek, za nas je to edinstveno doživetje, za nas je to velik praznik. Odstranimo vse predsodke in priznajmo resnico, da je osvobodilna borba povedla slovensko narodno borbo, ohranila njegovo zdravo življsko silo ter postavila isti narod med napredne narode sveta.

Za nekatere katoličane torej je zmago slavni izid osvobodilne borbe le nesreča. Še več. Kratotrajna stiska! Toda naši ljudje odgovarjajo tem s trdoživim delom v obnovi in s svojo močno vero v trdnost ljudske oblasti. Zato takih vzdihov nismo poznali in so nam tuji tudi sedaj. (Članek je napisal Merc Viktor, kaplan iz Brežic v Slovenskem poročevalcu od 17. febr. t.l.)

VOHUNSKA MREŽA V KANADI

Britanski tisk posveča veliko pozornost vohunski mreži v Kanadi in jo obravnava kot politično senzacijo.

"News Chronicle" pravi, da se tako dolgo ne smemo čuditi zaradi atomskega vohunstva, dokler bo ta važna skrivnost znana le trem državam. Pričeti vati je treba, da bo vsaka druga država uporabila vsako sredstvo, da prodre v atomsko skrivnost. "News Chronicle"

kaže mnogo razumevanja za izvajanja bivšega ameriškega poslanika v Moskvi g. Daviesa, ki je dejal: "Po mojem mnenju ima Sovjetska zveza moralno pravico, da se v samobrambi polasti potom vohunstva atomske skrivnosti, če ji je njeni bivši sobojevniki nočejo dati."

Šele sedaj so se razvedele podrobnosti o nenadnem odkritju vohunske organizacije. Nek mlad ataše ruskega poslaništva v Ottawij-tako poročajo časopisi - Igor Gočenko po imenu, se je bil nepričakovano javil kanadski policiji in povedal - iz strahu za svoje življenje vse podrobnosti v zvezi z vohunsko mrežo. Spočetki niso verjeli njegovemu fantastičnemu pripovedovanju. Tedaj pa so opazili, da so medtem, ko je bil Gočenko na lastno željo pridržan na policiji, dva člana sovjetskega poslaništva in nekaj neznancev nasilno vdrli v Gočenkovo stanovanje. Spoznali so, da Gočenkov strah ni bil prazen. Takoj so ukrenili vse potrebno, da so tudi njegovo družino, ki živi v Kanadi, spravili na varen kraj. (Salzburger Nachrichten, 22. febr.)

mmmmmmmmmmmmmmmm

UNRRA POŠILJA V JUGOSLAVIJO. V zadnjih dneh so prispale v tržaško luko tri ladje s pošiljkami UNRRE za Jugoslavijo. Ladja "Stel Ranger" je pripeljala 8.408 ton pšenice, ladja "Thomas L. Ivens" 6.481 ton raznega blaga (4.800 ton živil in poleg tega tehnični material, surove kože, volno in obleko) ladja "William Woche" pa je pripeljala 7.718 ton živil.

STROGA KAZEN ZA LAŽNO PRIJAVO. V petek 15. t.m. je bila pred okrožnim ljudskim sodiščem v Novem mestu razprava proti Slavku Kržišniku iz Kostanjevice. V jeseni l.1945 je OZNI prijavil 7 ljudi iz Kostanjevice in okolice, češ, da podtalno rovarijo proti državi. Ker je v svoji lažni prijavi navajal, da se je s nekaterih sestankov udeležil sam, so organi OZNE smatrali njegovo prijavo za resnično in zaprli vse osumljence. Kmalu pa so se organi OZNE prepričali, da je Kržišnikova prijava neresnična in neutemeljena. Zato so že naslednjega dne vseh 7 pripornikov izpustili. Sodišče se je na razpravi prepričalo, da je obtoženi Kržišnik kriv in da je hotel s svojo lažno prijavo namerno škodovati predvsem ugledu ljudske oblasti. Zato ga je v imenu ljudstva obsodilo na 11 let omejitve svobode s prisilnim delom in na izgubo državljanskih pravic za 10 let.

PRI OKROŽNEM SODIŠČU V LJUBLJANI je bila v torek, 19. febr. kazenska razprava zoper: Kovača Karola iz Starega trga pri Rakeku, zaradi političnega in gospodarskega sodelovanja z okupatorjem; zoper dr. Kalana Ernesta iz Ljubljane, inž. Bogdana Ferlinca iz Ljubljane, dr. Pučnika Jožeta iz Lj., Lederhasa Rajka Lj., Bežka Edvina, Lj., Pirca Staneta, Lj., Borštnika Pavla, Lj., Khamma Lada, Lj., Berniča Karla, Lj., Deleja Zdravka, Lj., Fröliča Otona, Lj., Zorca Rudolfa iz Lj., Borštnika Boža, Lj., Kosca Filipa iz Lj., inž. Rustjo Jožeta iz Gorice, Ceka Oktavija iz Trsta, zaradi pobudništva in organizacije terorističnih organizacij, obsodb na smrtno kazen ter idejnega pobudništva in organiziranja vojaških formacij. (Iz Slovenskega Poročevalca.)

AKADEMSKI ODBOR V GRAZU javlja sledeče: Kdor se od akademikov namerava vpisati v letni semester, naj se takoj osebno javi v akademskem taborišču UNRRE v Grazu, ker je sprejem v to taborišče omejen.

UMRL JE: Valentin Mikuš, častni kanonik, biseromašnik in dolgoletni župnik v Sv. Juriju ob južni železnici.